

Zoltan i pčele

Jevreji, kao što je opštepoznato, ne jedu mesno i mlječno zajedno. Zbog pomenutog dijetalnog tabua, sva se hrana i posuđe dijeli na tri vrste: *besari* (mesno), *halavi* (mlječno) i *parve* (neutralno). Jednom prilikom sam se, poslije neke predstave u Kamernom teatru, u kafani rečene sarajevske kultne institucije, upoznao sa jednim studentom porijeklom iz Vojvodine, koji je bio biheviorističko-psihološka kopija Vudija Alena. Iz svake njegove rečenice, posebno iz onih u kojima je sam sebe prekidal, naprosto su isijavali aškenaska kultura i mentalitet. Njegovo stalno fulanje padеža i sveprisutni mađarski akcent nisu nimalo doprinijeli opovrgavanju stečene predodžbe. Logično, pretpostavio sam da je Zoltan mađarski Jevrejin – te sam u tom duhu i nastavio razgovor s njim, da bi on (čim je primjetio da sam ga svrstao u pogrešnu fioku) opovrgao moju pretpostavku, izvrgavajući je ruglu. Nejse!

Mjesec-dva po rečenoj sjedeljci, Zoltan je otiašao na raspust u Novi Sad i prepričao majci kuriozitet koji mu se desio u Sarajevu, na šta mu je gospođa mama rekla: *Sjedi, vrijeme je da ti nešto kažem*, i tako je naš Zoltan saznao da mu je baka, a samim tim i majka, a samim tim i on sam, jevrejskog porijekla.

Nakon što se vratio u Sarajevo, Zoltan me je neprestano proganjao novim i novim pitanjima o jevrejskoj praksi. Htio je, pošto poto, da nadoknadi propušteno i izgradi se retroaktivno (što bi rekli greteni: *build back better*) u praktikujućeg Jevrejina. Pri tome ga nikad nije zanimalo da li njegova, obično iz sredine započeta pitanja, razumiju i ljudi s kojima bih se nalazio kad bi Zoltan „pao” na mene „k’o s neba”.

Jednom sam, tako, po premijeri Samokovljine *Plave Jevrejke*, sjedio sa povećim „miješanim” društvom u kafani Narodnog pozorišta, kad se niotkuda stvori Zoltan (koji, očigledno, do tad još nije

bio čuo za kategoriju parve, odnosno neutralne, ni mesne, ni mlijecne hrane) s pitanjem: *Da li je med meso ili mlijeko?*

Većina prisutnih, s posebnim osvrtom na one među njima koji nisu bili Jevreji, pogleda ga s blagim čuđenjem, na šta se on potrudi da objasni svoje pitanje, čineći to na vrlo osoben način: *Muslim, ako pčele prave med rukama, onda je med mlijeko, ali ako pčele jedu cvijeće i seru med, onda je med meso.* Njegovo pojašnjenje je odslikavalo kako stepen njegovog vladanja srpskim, tako i među Jevrejima poprično često neposjedovanje adekvatnih termina iz svijeta flore i faune.

Dok sam se ja još divio formulaciji, njegov bosansko-sefardski pandan, Rut Kajon, već mu poče odgovarati na svoju ruku: *Ah, pa, po te pare je onda i mlijeko meso – jer krave ne prave mlijeko rukama, već jedu travu i seru mlijeko.* Nejevreji za stolom su već počinjali da posmatraju cijelu scenu kao unapred pripremljeni skeč, i neki su već pogledom tražili skrivenu kameru. Replika Ruttice mame, Blankice, koja je sjedila za susjednim stolom i opušteno se uključila u razgovor, samo ih je utvrdila u tom osjećanju: *Samo vi pitajte moju Rutticu, ako iko zna sve o kravama, to je ona. Kad je prvi put, na Borčkom, vidila kravu, viknula je: Mama, vidi, čamac.*

Blankicin muž, a Rutticin tata, Rafo, uskoči da spasi svoju mjezimicu nasrtljive majke riječima: *Samo se ti ne javljaj, meni je tvoj tata rek'o da si ti, kad si viđla kravu prvi put, rekla: Vidi, tata, kol'ko ovaj cuko ima piša.*

Treba biti nejugosloven da bi čovjek pomislio kako je Kusturica sklon bizarnom. Jugosloveni među nama znaju da je on puki hroničar – ali i tvorac nekih od najboljih ostvarenja jugoslovenskog dokumentarnog filma.